

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP
A HAZAI NÉGY EVANGELIKUS EGYHÁZKERÜLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik hetenként egy íven; a Hivatalos Közlemények, mint az Ev. Órálló melléklete, minden hónapban.

A kéziratot a szerkesztőhöz, a hirdetés szövegét és díját a kiadóhivatalba kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

GEDULY HENRIK evang. lelkész,
Nyíregyháza.

KIADÓHIVATAL:

HORNÝÁNSZKY VIKTOR
Hírlapkiadóhivatala, Budapest, V., Akadémia-u. 4.

A lap ára egész évre 10 kor., félévre
5 kor., negyedévre 2.50 kor.

A Hivatalos Közleményeket az anyaegyházak és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják.

Hirdetés ára oldalanként 32 kor.

TARTALOM: Egyetemes püspök. r. y. — Tanügy: „Tankönyv-pályázat”. Adorján Ferenc. — Tárca: Rozsányi leánynevelő-intézetünk. E. D. — Belmissió — Belélet.

Egyetemes püspök.*

Legkönnyebb lesz annak e tárgyról írnia, a ki utolsónak ír; lesz cáfolnia, bizonyítania és nem jön válasz, csak döntés.

Én is vártam jó ideig, míg azt, a mi elmémben már az indítvány elolvasása után megérett, közzé teszem. Az *m. p.* cikkeskéje sietteti gondolataim megírását.

Nem vagyok az egyetemes püspökség szószólója; biztosíthatom *m. p.*-t, hogy az nem lehet „generalsuperintendens”, hanem csakis „generalissimus”. 1878. évben egy canonica visitatio után boldogult dr. Geduly Lajos szuperintendens oldalán ült egy szászkirályságbeli miniszteri, dragonyos főhadnagy. Ez csodálkozott a szuperintendens nagy tekintélyén, hatáskörén. Dr. Geduly azt válaszolta, „hogy a magyarországi szuperintendens legalább annyi, mint a német generalsuperintendens. Dr. Geduly távolmaradt minden önöndicsőítéstől.

Püspökeink minden bizonynyal magasabb rangúak a generalsuperintendensnél. Milyen rangja lehet majd az egyetemes püspöknek? *m. p.*-nek második bizonyítása, hogy közigazgatási szempontból szükséges az egyetemes püspök, késztet arra, hogy ezen hivatal feleslegességéről nézetemet elmondjam.

Az első kérdés: *mi lesz a teendője?*

Úgy olvastam, hogy az egyetemes gyűlés tárgysorozatát egybeállítsa. No de kérem, azt az egyetemes főjegyző is elvégezheti, a ki amúgy is az egyetemes gyűlésen a sorrendet kezénél bírja, a ki az egyetemes felügyelő jobb keze. Panaszra nincs okunk, hogy valami ügyünk, ha tényleg megérett, dülőre nem hozatnék az egyetemes felügyelő útján.

* Az ezen cím alatt megjelent fejtegetések befejezéséül még a jövő számban kezdünk közölni egyik kiváló egyházi írónk tollából származó cikksorozatot, a melynek befejezésével a zárószót az eszme megpendítőjének adjuk át. Szerk.

Hogy az lesz a teendője, hogy mindent, a mi a kerületek részéről az egyetemes gyűlés elé terjesztendő, átnézzon, a bizottságokhoz juttasson?

Hisz arra nem kell, mert mindez hűségesen megtörténik most is.

Hogy az lesz a feladata, hogy közvetít a kormánynál és a kormány minden rendelete, válasza, mely akár az egyházegyetemnek, akár egyes kerületeknek szól, csakis az ő kezén menjen át?

Hát ő mindenkor és mindenben a váltakozó kormányok embere, híve legyen, vagy hogy a kormánynál vagy a királynál a kormány ellen az egyetemes felügyelővel vagy ezzel szemben fellépjen? Hogy a kerületek püspökeit utasításokkal ellássa és a kormány azon intézkedéseit, melyek egyes kerületekre vonatkoznak, leküldje, esetleg végrehajtsa? Talán kétes választás idején a kerütekhez szöveget intézzon?

Átkutattam az egyetemes gyűlés jegyzőkönyvét az egyetemes püspök egyetemes teendői után. Öt pontot nem találtam, melyet hatáskörébe utalnék; de még ezekről is áll az, hogy nélküle is jól elintéztettek.

Vagy az új hivatal teremti a teendőket, úgy mint a hozzávaló észet?

Igaz és helyes, hogy nálunk minden az egyetemesre csúcsosodik,

Egyházam bajait — ha ilyenekben szenved — szeretném az egyetemes segítséggel, mint hatósággal gyógyítani az egyet. gyámintézet, közalap és új állan egély kútjaiból. Ha egy tag szenved, szenved az egész test. Ha az egyetemes püspök lesz majd hivatott minden bajt megérezni, lesz szenvedő püspökünk.

A főiskolák ügye, építkezési, fentartási segélykérése az állam részéről kerül az egyetemes gyűlés elé. Kell ehhez egyetemes püspök? A bizottság tárgyalja és indítványoz. Vagy szószólónak kell

az egyetemes püspök a miniszternél? Jobb a mai rend, hogy a kerület püspöke, a ki alaposan ismeri a sebeket, keresse és találja a gyógyforrást.

Mi célból léptek életbe a püspöki értekezletek? Csakis azért, hogy a közös ügyekben egyöntetű eljárást megállapítsanak, a tisztán kerületi ügyhöz néha a püspöktársak tanácsát kikérjék. Az egyetemes püspök megélhet majd ilyen értekezlet nélkül?

Ó lesz „le soleil, l'état, l'église c'est moi”? Vagy még több ilyen értekezletre lesz szüksége, tanácsra, támogatásra?

Igen jó az eddigi szokás, hogy az egyetemes felügyelő a püspökökkel és a kerületi felügyelőkkel az egyetemes ügyeket szorgalmazza, sürgeti, elintézi. Az a „nihil de nobis sine nos” szükséges, hogy maradjon, ha elavultnak is mondatik. Minek hát az egyetemes püspökség?

Igazán nem találok hatáskört, mely mások törvényszabta hatáskörét ne csorbítaná, nem találok okot, hogy csekélyke teendők fejében az egyház-egyetem rengeteg költséggel terheltesse, nem értem, miért vegyük el egynek kedvéért négy, érdemben tán nagyobb püspöktől tekintélyük egy részét; mert úgy a kormány, mint a más hitfelekezeti, sőt a mi egyházunkbeliek előtt is sokkal magasabb rangban fog állani az egyetemes püspök. Hogy az a kevés munka, mely az egyetemes püspökre vár, nagy összegbe kerül, az bizonyos. Budapesten kell székelnie. A budapesti egyház, ha nem választja meg ténykedő lelkészévé, hanem csak címzetesnek, fizetést adni nem fog. Tiszteletdíj, titkári fizetés, lakbér, irodaátalány, útiköltségre 30,000 korona aligha elégséges. Ha az egyetemes főjegyzőt, mint az egyetemes felügyelő segédjét, ha a püspökök irodavezetőit, állandó első tisztviselekként jobban díjazzuk, az összeg kétharmadát megtakarítjuk és a püspökök terhein tényleg könnyítünk, holott az egyetemes püspök alkalmazásával a püspökök munkája csak több lesz.

Sem közigazgatási, sem képviseltetési oknál fogva, sem pénzügyi szempontból az egyetemes püspök hivatalát szükségesnek nem tartom. Ha valaki évtizedeken át figyelte, mint én, mennyiben és mennyire terjeszkedett a püspökök hatás- és jogköre, hogy néha egy-egy lelkész majdnem térdet hajtva mindenre kész, ha felülről irányítatik: az tarthat attól, hogy épen ezen emberi gyarlóság és gyengeség túlmagasra emeli az egyetemes püspököt. Ha az első egyetemes püspök még nem, de a reakövetkező már aligha nem azon képzelődésben fog élni, hogy ő lutheránus érsek.

r. y.

TANÜGY.

„Taukünyv-pályázat“.

— A pesti magyar egyház tanácsának szíves figyelmébe ajánlva. —

Lapunk f. évi február 15-iki számának mellékleteképep jelent meg a pesti ág. h. ev. magyar egyház tanácsának „tankönyv pályázata”. Jól eső örömmel olvastam a hirdetményt s szívesen üdvözlöm a pesti egyháztanácsnak azt a határozatát, a mellyel az 1904. évi tanterv következtében szükségessé vált vallástani tankönyvek megszerzéséről gondoskodni kíván. S őszintén kívánom, hogy a pályázat fényes sikerrel járjon; erkölcsi sikerrel a vallástani ügyére és anyagi sikerrel a tagadhatatlanul nagy befektetéssel járó vállalkozásra.

Hogy az egyház, vagy helyesebben szólva, valamely egyházi testület foglalkozzék a tankönyvek kiadásával, az a gondolat nálunk soha sem tudott egészséges testet öltetni. Történtek ugyan kísérletek itt is, ott is, de ezek csak kísérletek maradtak. Sőt a Luther-Társaság, ez a tisztán irodalmi vállalatunk sem tudott egészen megbarátkozni a tankönyv-vállalat nagy gondolatával. Majba Vilmos barátunk terve, melynek fogatkozásait kölcsönös jóakarattal könnyen le lehetett volna közzé-írni, sehogysen tudta meghódítani a sziveket s közvetlenül a megvalósulás előtt jobblétre szenderült. Maradt tehát a vallástani könyvek kiadása továbbra is ott, a hol addig volt: magánvállalkozók kezében, a kik nem annyira a könyvek belső értékére, mint inkább az író személyére való tekintetből vállalkoztak a munkák kiadására. S ez az oka, hogy alig van tankönyvünk, mely köztetszéssel találkozni.

Pedig ha már a róm. kath. egyháztól nem akartunk tanulni, református atyámfiaitól régen megtanulhattuk volna, hogy a vallástani tankönyvek kiadása nagyon is jól beleilleszthető az egyházi élet keretébe s a mellett, hogy valamely egyházi testületnek sokkal inkább módjában áll a tankönyvbírálatot gyakorlatilag is szigorítani, mint az egyet. egyháznak, a tankönyvvállalat tetemes anyagi haszonnal is jár a vállalkozó testület részére.

Hogy ezen anyagi haszon nagyságáról némi fogalmat alkothasson magának az olvasó, ide iktatok néhány adatot a dunamelléki és a tiszántúli ref. egyházkerületek tankönyvvállalatának számbeli eredményére vonatkozólag.

A dunamelléki ref. egyházkerület tankönyvvállalata 1878-ban indult meg egy vallástani könyvvel, t. i. Papp Károly bibliai történeteivel s 1901-ben (eddig terjednek t. i. az adataim) már hat elemi népiskolai, öt gimnáziumi tankönyve és egy vezérkönyve volt. A könyvek előállítás költségeiről az egyházkerület gondoskodott, mely a befolyt jövedelmet is bevételte. Hogy mennyi volt ebből a tiszta haszon, azt a tankönyvkezelés elkülönítetlen volta miatt csak hosszabb tanulmányozás után lehetne megállapítani. Hozzávetőleges számítás szerint azonban minden egyes tankönyv után átlag 2000—2500 korona tiszta haszon mutatkozik.

Még kedvezőbb az eredmény a tiszántúli ref. egyházkerület tankönyvvállalatánál, mely 1883-ban indult meg 4000 korona tőkével és két tankönyvvel, s 1901-ben már 10 vezérkönyve, 12 népiskolai- és 10 gimnáziumi tankönyve s 120,000 korona alaptőkéje volt. Hogy milyen óriási anyagi haszonnal dolgozik a vállalat, annak ékes tanuja nemcsak a rövid 18 év alatt gyűjtött óriási alaptőke, hanem az is, hogy az 1885. évi egyházkerületi gyűlés határozatából évenként 15,700 korona állandó segélyt, időnként pedig elég tetemes rendkívüli segélyeket képes folyósítani az egyházkerület egyes intézményei részére.

Ha már most tekintetbe vesszük, hogy a pesti magyar egyházközség a maga iskoláiban s a fővárosban levő egyéb iskolákban mintegy 3000 tanuló vallás-tanításáról gondoskodik, a kiknek a maga által kiadott tankönyveket kezébe adhatja; ha tekintetbe vesszük továbbá, hogy a vallásitanárok és vallásitanítók mindenütt szívesebben fogják iskolájukba bevezetni az egyház vagy valamely egyházi testület kiadásában, mint a magánkiadó kiadásában megjelenő tankönyvet, — föltéve természetesen, hogy tartalmilag legalább is annyit ér: mondom, ezeket tekintetbe véve, elég szép anyagi sikert remélhetünk a pesti magyar egyháztanács vállalkozásától.

Engem azonban inkább az erkölcsi siker érdekel. S meglepéssel konstatom, hogy a pályázatot hirdető egyháztanács erre nagy súlyt helyez. Konstatom ezt mindenekelőtt a pályázati hirdetés bevezetéséből, a hol ki van emelve, hogy a tankönyveknek „az 1904. évi egyet. közgyűlésen megállapított tantervnek mindenben meg kell felelniök, a tanulók értelmi fokához mért, de tiszta, szabatos nyelven megírtaknak kell lenniök s a tananyagot oly módon kell ismertetniök, hogy a tanulóknak vallásukhoz szeretetet, a vallás tanulásához kedvet és szorgalmat ébreszsenek”. Konstatom ezt azokból a megjegyzésekből is, a melyek részletkérdéseket érintenek s arra vannak hivatva, hogy az egyetemes tantervet a hivatalos „Utatis” hiányában praktikus irányban kiegészítsék. S konstatom végül abból, hogy a pályamunkákat lehetőleg 3 példányban kell beküldeni, a miből azt a következtetést vonom, hogy azok több ember bírálatának, tehát szigorú bírálatnak lesznek alávétve.

A mikor azonban a pályázat meghirdetése felett örömmennek adok kifejezést, nem hallgathatom el, hogy a hirdetés figyelmes átolvasása alkalmával aggodalmaim is támadtak, a melyeket a pesti magyar egyház tanácsának megfontolás végett szíves figyelmébe ajánlok.

Mindenekelőtt kifogást kell emelnem a „tankönyv pályázat” *alakja* ellen. Minden hirdetésnek kötelező ereje van, ha másra nem is, a hirdetés kibocsátójára nézve. Ebből kifolyólag a pesti magyar egyháztanácsának „tankönyv pályázata” is okmány jelleggel ruházandó fel, a mennyiben a benne foglalt ígéretek az egyháztanácsot kötelezik. Ámde minden okmány lényeges kelléke a dátum és aláírás. Ezek pedig hiányoznak a „tankönyv pályázat” alól. Még az a szintén nem lényegtelen adat sincs meg benne, hogy a pesti magyar egyház tanácsa

mikor, mely ülésén határozta el a pályázat kiírását. Ki biztosítja a pályázók at arról, hogy a pályázati feltételek megtartatnak? A pesti magyar egyházközség elnöksége jogilag aligha vonható felelősségre. S ha az nem, hát akkor kicsoda? Mert a hirdetésekért a szerkesztő és a kiadó nem vállal felelősséget!

A másik aggodalmam a pályázat nyilvánosságra hozatalának módját illeti. Megtett-e a pesti magy. egyház tanácsa minden tőle telhetőt, hogy a hirdetésről egyházunk minden tollforgató embere tudomást szerezzen? Mert az ügy érdekében ez is fölöttébb kívánatos volna. A legkisebb falvakban is akadnak kiváló munkásaink, a kik készek és képesek a munkára, de anyagi körülményeiknél fogva nincsenek abban a helyzetben, hogy egyházi lapot járassanak s ezek útján a pesti egyháztanács pályázatáról tudomást szerezzenek. Káplánkoromban magam is sokat tanultam egy derék falusi tanítótól, kinek kátémagyarázatai olyan egyszerűek s a mellett annyira tartalmasak voltak, hogy nemcsak a tanulók hallgatták és tanulták szívesen, hanem jó magam is, s a mikor ma, a tanítás terén töltött hosszú évek és tekintélyes tapasztalat birtokában, kezembe veszem annak a derék — ma is falusi — tanítónak dolgozatát, kénytelen vagyok elismerni, hogy az egyik szerző talán költőibben, a másik talán bölcsészetiebben magyarázza Luthert, — nálánál azonban egyik sem megkapóbb s a serdülő ifjúság nevelésére egyik sem alkalmasabb.

Ezeket a nem ismert erőket szeretném én fölkeresni és munkára serkenteni. A dolog mikéntjére vonatkozólag pedig az a szerény nézetem, hogy a pályázati hirdetést vagy az esperesek útján, vagy közvetlenül minden egyes lelkésznek és tanítónak meg kellene küldeni.

Aggodalmat kelt bennem a pályázatra kitűzött idő rövidsége is. Az I. csoportba tartozó művek beküldésének határidejéül f. évi december 31-ét, a II. csoportbeliek beküldésének határidejéül pedig 1908 október 31-ét tűzi ki a pesti magyar egyháztanács. Marad e szerint az I. csoportbeli művek megírására és lemásolására 10 $\frac{1}{2}$ hónap, a II. csoportbeliekére 20 $\frac{1}{2}$ hónap. Tulságosan rövid idő olyan embernek, a kit a hivatalos kötelesség jóformán egész nap igénybe vesz s a ki csak az esti órákban nyúlhat tollhoz, a mikor szellemileg el van fáradva és pihennie kellene. S nagyon lebillenti az idő mérlegét az is, hogy egyik-másik tankönyv megírásánál járatlan úton kell az írónak haladnia, a régóta várt Utatis hiányában sokat szemlélődni, gondolkodnia, míg végre tisztába jön a tárgyalandó anyaggal s megalkothatja magának a keretet, melybe az anyagot bele kell illesztenie.

A pesti magyar egyháztanács szándéka ugyan, t. i. hogy az 1908/9. tanévre a népiskola összes osztályait s a középfokú iskolák négy alsó osztályát, az 1909/10 tanévre pedig a többi osztályokat is ellássa a nagyon is szükséges új és jó tankönyvekkel, a legnagyobb mértékben dicséretes. Nem válik-e azonban az idő rövidsége majd a művek jóságának hátrányára?

Lehet, hogy ezen aggodalmam nem válik valóra; szívesen veszem, ha csalódom s azt fogom hallani, hogy

a pályázat minden tekintetben fényes eredményű volt. Arra azonban komolyan föl hívom a nemes egyháztanács figyelmét, hogy a közép- és polgári iskolák I—II. osztályainak szánt és tévesen „Bibliai ismertetés“-nek mondott művet vegye ki az I. csoportból s tegye át a II. csoportba, mert ez a könyv, a mint majd később beigazolom, egészen új nyomon járó, sok tanulmányt igénylő könyv és tízedfél hónap alatt sikeresen semmiképen meg nem írható. S azt is becses figyelmébe ajánlom a nemes egyháztanácsnak, hogy a II. csoportbeli munkák beadásának határidejét legalább két hónappal tolja ki. Ez a kéthavi időnyereség föltétlenül emelni fogja a munkák színvonalát; a bírálatra s az esetleg szükségesnek mutakozó áldogozásra pedig így is elegendő idő marad.

Az eddig fölhozottaknál azonban sokkal lényegesebb az, a mit a pályázati hirdetés tulajdonképeni tartalmára vonatkozólag megjegyezni akarok.

A pesti egyháztanács pályázatot hirdet egy, a népiskolai I. és II. osztály számára való bibliai történetre is. Sajnálattal vagyok kénytelen konstatálni, hogy ez vastag tévedésen alapul. Mert mire való a tankönyv? Ugyebár arra, hogy abból a tanuló tanuljon, vagy hogy az iskolában elsajátított ismereteit megrögzítse. De képes-e erre a gyermek ezen a fokon? Az I. osztályban épen-séggel nem, mivel ott a gyermek még épen-séggel nem tud olvasni; jó szerencse, ha a tanév végén annyira haladt, hogy ismeri az összes betűket s azokat szótagolva képes egymáshoz fűzni. A II. osztályban szintén nem képes rá, mert a tanterv szerint itt vár reá az a nehéz feladat, hogy a folyékony olvasást gyakorolja s némileg elsajátítsa. Értelmes olvasásról ezen a fokon még nincs szó. Már pedig tökéletesen célt tévesztett dolog a gyermeknek tankönyvet adni a kezébe, a mikor még nemcsak hogy értelmesen nem tud olvasni, de folyékonyan sem. Vagy talán az a cél, hogy a tanuló a könyvében levő „művészi kivitelű, korunk oktatásügyének színvonalán álló“ képekben gyönyörködjék s az előszóval tanult történeteket szemlélje? De hát akkor minek a kép mellé a történet? S nem százszorta megfelelőbbek-e erre a célra a jobbnál jobb bibliai szemléltető képek?

És mit szól ehhez a kérdéshez a tanterv? Röviden csak ennyit: „A bibliai történetek tanítása e fokon pusztán előszó által történik, a nélkül, hogy a tanulók kezébe tankönyvet adnánk“. És hogy ezen rendelkezésére nagy súlyt helyez, azt a mondat első részének vastagabb és dőlt betűkkel való szedése igazolja. Úgy látszik, hogy ez tökéletesen elkerülte a pesti egyháztanács figyelmét. Tévedni emberi dolog; tévedéseinket helyrehozni emberi kötelesség. Nem marad tehát más hátra, minthogy a pályázat ezen része még idejekorán, kellő formában visszavonassék.

A népiskola III. és IV. osztályának szánt bibliai történetekhez függelékképpen hozzátolandónak mondja a hirdetmény Luther kátéjából a tíz parancsolatot és a három hitágazatot, vagy hogy helyesebben mondjam, az apostoli hitvallást. Az egyetemes tanterv azonban nem elégszik meg ezzel, a mennyiben ezen a fokon a káté

első három részének, t. i. a tíz parancsolatnak, az apostoli hitvallásnak és az Úr imájának Luther magyarázatával együtt való tárgyalását s énekek és imádságok tanítását is előírja. Fölveendő tehát a könyvbe a káté III. része is, úgyszintén néhány imádság, többek közt a tantervben említett Luther-féle reggeli és esti imádságok. Sőt a mennyiben az énektanításnál az egyes énekek szerzőinek rövid életrajza is közlendő a gyermekkel, a tanítás érdekében helyén valónak látnám, ha a könyvben ilyen rövid, velős életrajzok is helyet kapnának.

Itt kívánom megemlíteni, hogy elhibázott dolognak tartom, ha a kiadó arra kötelezi az írókat, hogy a könyv élénkítő képek használatának jogát megszerezze s ezt a könyv kiadása előtt igazolja. Mert tudvalevő dolog, hogy mennél művészebb valamely kép, annál nehezebben, sokszor csak igen nagy utánjárás és tetemes anyagi áldozatok árán lehet a reprodukálás jogát megszerezni. Illő dolog-e a fárasztó utánjárás és az anyagi áldozat terhét a szerzőre áthárítani, a mikor egyrészt a könyv megírására épen-séggel nem áll nagy idő rendelkezésére, másrészt pedig a tiszteletdíjat odaadó és fáradságos munkájával tisztességesen megszolgált?

Nézetem szerint a szöveget díszítő képek használati jogának megszerzése a kiadó dolga, a szerző pedig csak arra kötelezhető, hogy megjelölje azokat a képeket, a melyeket könyvébe fölveendőknek tart.

A népiskola V. és VI. osztályainak tananyagául az egyetemes tanterv a bibliaolvastatást, bibliaismertetést, egyháztörténetet, kátét, imádságot és éneket írja elő. Ezzel szemben a pályázati hirdetés csak rövid egyháztörténetről és kátéről szól, megfélekedvén a bibliaismeretéről és az imádságokról. A pályázati hirdetés ezen részét is kiegészítendőnek tartom tehát, még pedig akként, hogy a bibliaismertetés és az imádságok a kátéhoz csatoltassanak függelékképpen. A rövid egyháztörténetnél pedig, a tárgy fontossága okából kívánatosnak tartanám a kiválóbb alakok arcképének, a nevezetesebb enemények helyrajzának stb. a szövegbe való beillesztését. A wittenbergi vártemplom kapuja, a wartburgi vár, a lützeni és augsburgi emlékművek; Husz János, Gusztáv Adolf, Boesckay, Bethlen, Thököly, Luther, Melancthon, Zwingli, Kálvin, Bölcs Frigyes, Rákócziak, Máday, Székács stb. arcképei, a melyek magyar könyvkiadóktól is olcsón megszerezhetők volnának: nagyon emelnék az ekként terjedelemben kissé meggyarapodott könyv értékét.

Még csak egy könyvről akarok szólni, mielőtt befejezném ezt a talán már hosszúra is nyúlt cikket. Ez a könyv pedig a középiskolák és polgári iskolák I. és II. osztályainak szánt tankönyv, a pályázati hirdetés szerint „Bibliai ismertetés“. Helytelen a cím s azt hiszem, hogy helytelen a fogalom is, a melyet a pályázat meghirdetője ezen könyvre, illetőleg ezen könyv tartalmára nézve magának megalkotott. A könyv címe és az a rövid kis utasítás, melyet a hirdetmény a szerzőnek ad, t. i. hogy „tekintettel legyen az egyes bibliai könyvekben előforduló szép és építő mondásokra, szakaszokra; ezekkel vezesse be a tanulót a szent könyv szellemébe“ — egyenesen arra

a következtetésre bírja az embert, hogy a nemes egyháztanács olyan, vagy legalább is olyanforma könyvre gondol, a minő ez ideig a közép- és polgári iskolák I. és II. osztályaiban használtatott, nevezetesen egy egészen rövid bibliaismertetés után következő bibliai történetre. S alig hiszem, hogy a pályázat ezen részét az olvasók is ne így értelmeznék. Már pedig ez tökéletesen helytelen felfogása a tantervnek, mely a középiskolák s a velük egy szinten álló iskolák I. osztályának tananyagául „az ószövetség történetét az ószövetségi könyvek rövid ismertetésével s befejezésül, mint az ószövetségi vallás summáját, a tiz parancsolatot Luther magyarázatával“, a II. osztály anyagául pedig „az újszövetség történetét az újszövetségi könyvek rövid ismertetésével s befejezésül, mint az újszövetségi vallás summáját: az apostoli hitvallás Luther magyarázatával“ írja elő. Világos tehát, hogy itt a biblia, vagy a bibliai könyvek ismertetése csak kiegészítő része a tulajdonképeni föladatnak, annak t. i., hogy a tanuló megismerje, miként jelentette ki magát az Isten az ó- és újszövetségi korban az embernek és miként érte el Istennek az emberiség iránt való szeretete a megváltás tényében a tetőpontot. Nem arról van itt tehát szó, hogy a bibliai könyvek történetének száraz adataival terheljük meg a gyermek elméjét, sem arról, hogy a népiskolában tanult örökszép bibliai történeteket újítsuk fel a gyermek emlékezetében, hanem arról, hogy Izrael népének és Jézus életének összefüggő történetét tárjuk a gyermek elé s minden egyes határkőnél újra meg újra levonjuk a tanúságot, hogy „úgy szerette Isten a világot . . .“

Ezekben kivántam a „tankönyv pályázatra“ vonatkozó nézeteimet elmondani. Őszintén szoltam, hogy ezáltal az ügynek hasznára lehessenek, s őszintén szólhattam, mert a pályázatban részt nem veszek. Mint nem érdekelt fél, teljes joggal kérhetem s kérem is tehát a pesti magyar egyház tanácsát, hogy a jóindulat és ügyszeretet által sugalt megjegyzéseimet fontolóra venni sziveskedjék. Tegye meg az ügy érdekében!

Nyiregyháza.

Adorján Ferenc,
főgimn. tanár.

TÁRCA.

Rozsnyói leánynevelő-intézetünk.

Tiszai egyházkerületünk ezen féltett kincse és büszkesége: *jó hírű és keresett leánynevelő-intézete* ritkán kerül nyomdafesték alá, mert szerényebb, mint szabad volna, pedig vajmi gyakran mutathatnánk fel sikereinek virágaiból olyan diszcsokrot, mely megérdemelné, hogy a nagyközönség lelki gyönyörűségére szolgáljon.

Most nem hozunk ilyen diszcsokrot, csak egy szálcscska virágot, egy jelentéktelennek látszó (de az intézet egészséges szellemét kedvesen jellemző) kis dolog képében, a mint következik.

Beköszöntött a husvéti szünidő. Boldogan repültek az intézeti leánykák is haza, a jó mamák ölelő karjaiba.

A nagy távolság és a járhatatlan utak azonban visszatartottak *tizenkettőt*; ezek az intézetben töltik a szünidőt. Szegény 12! Sójajtván néz a távozók után. No, lesz most sirás! — — Csalódtunk: nem sir ott senki; azok a jó „*nénik*“ oly kedvesek, hogy azok mellett nem lehet a szívnek baja, keserősége. Az ő társaságukban minden perc örömet hoz s minden óra csak egy perc. Játszanak, mesélnek, olvasnak, kézimunkáznak és egy nagy, de nagy tervet szőnek — *titokban*. Az intézet közkedvence, a legszeretettebb „*Mariska néni*“, a nemeslelkű és hivatása magaslatán álló diakonissza (Leonhardt Mária nővér) adta az eszmét:

— Tudjátok-e mit, leánykák: hívjuk meg húsvét más napjára az *árvaházi leányokat* ozsonnára. — No, volt erre öröm. — Igazán, de jó lesz! Jaj de jó lesz, hívjuk meg szegényeket! — hangzott az általános óhaj.

És szótték a nagy tervet titokban, hogy lenne jó, mint lenne jó. Jaj, de hátha nem engedi meg az „*igazgató-néni*“? Gyorsan megalakul a küldöttség és ünnepélyes arccal beállít az igazgatói irodába s kedves őszinteséggel előadja a szónok a tervezett nagy dolgot. S az igazgató-néni? — majd hogy sorba nem ölelte és csókolta az ő kis leánykáit és nemcsak hogy megengedte, hanem kijelentette, hogy ő is hozzájárul a költségekhez. Meg is tette nyomban, valamint a többi „*néni*“ is. A leánykák is engedélyt nyertek arra, hogy zsebpénzükből néhány fillért adhassanak a célra. Pénz tehát volt.

Most már nyíltan folyt a tervezgetés: mit vegyennek . . . ki vegyen . . . hogy legyen . . . mint legyen . . . Végre nagy nehezen megállapodtak abban, hogy lesz csokoládé, kalács, apró sütemény, torta, narancs és cukorka.

Azután elhatározták, hogy lesz *szavaltat, melodráma, színielőadás* és . . . *tánc*. És lett minden.

Kezdetét vette a munka. Folyt a készülődés. Mindenki megtalálta a maga szerepét. Az ügyes kis kezek remekeltek a sütemények és cukorkák készítésében. A torta is pompásan sikerült. Hát még a kalács! A *nénik* örömmel szemlélték a munkát, mutattak, segítettek, a hol kellett. A *Mariska néni* dicsérő, elismerő szava boldogító jutalom volt.

Mikor elkészültek mindennel, a *Mariska néni* és *Ilonka néni* vezetése alatt ellátogattak az *árvaházba* és meghívták a haza nem ment 18 *árvaházi leánynövendéket*, a kiknek ez a szíves meghívás olyan örömet okozott, hogy azt leírni nem lehet.

„*Bál az ulvarnál*“ nem olyan „*esemény*“ a meghívó és meghívottak előtt, mint ez volt az intézeti és *árvaházi* gyermekvilág szemében.

A mit világhírű tudósok, országok sorsát intéző kormányférfiak, fejtörő elméletek felállításával régóta keresnek, de nem találnak, t. i. a szociális kérdések megoldásának kulcsát, ezek a kisleányok ártatlan gyermeki szívvel keresve: megtalálták azt a *felebaráti szeretetben!*

Eljött a várva-várt nap. Elkövetkezett húsvét másodnapjának délutánja is. Nagy volt a sürgés-forgás az *árvaházban* . . . Folyt a készülődés.

A délutáni istentisztelet végezte után, végre ünnepelesen bevonultak a leánynevelő-intézetbe, a hol kedves fogadtatásra találtak. Elhalmozták őket gyengéd figyelemmel, kedveskedéssel, szeretettel. Az ablakon beözönlő tavaszi napfény mintha arany betűkkel írta volna az arcokra: ilyeneké a mennyeknek országa! Az igazgató-néni s vele a többi néni gyönyörködve szemlélte a zsi-bongó kedves leánysereget.

Pár perc múlva otthon érezték magukat az árvaházaiak is és ozsonnáig vidám társasjátékot rendeztek.

Végre elhangzott az ozsonnához hívó szó. Helyet foglaltak a díszesen megterített s minden jóval gazdagon megrakott asztalnál. Sikertült volt, szép volt, izletes volt minden! Magyar vendégszeretettel kínálgatták a vendégeket. Büszkén szemléltek az intézetiek, mennyire izlenek az ő konyhai „remekműveik”.

Az ozsonna végén megjelent a két intézet elnöke, kormányzója, sorsának intézője: *Terray Gyula* főesperes. Nagy volt az öröm, hogy ime: még a Főtisztelendő úr is eljött megnézni az ő multságukat.

Ozsonna után a szellemi élvezetre tértek át. Kezdetét vette az előadás. A „*Mikes*” című melodramát *Zachar Anna* IV. oszt. polg. isk. növ. adta elő zongorakísérettel. Ezt követte a „*Rokon*” c. egyfelvonásos vigjáték. Szereplői: Irányi Gizi III. o. t., Dobronyovszky Margit II. o. t., Fleischer Etelka II. o. t., Dobronyovszky Lenke III. o. t., Galgon Mariska I. o. t., Hermell Irén III. o. t. Az ügyes előadás nagy tetszést aratott. Ezt követte a „*Tanulni kell*” című monolog. Soós Jolán III. o. t. adta elő. Az utolsó szám a „*Megzavart multság*” című egyfelvonásos vigjáték volt. Szereplői: Czéner Aranka IV. o. t., Goldperger Etelka IV. o. t., Zachar Anna IV. o. t., Dobronyovszky Margit II. o. t. és Fleischer Etelka II. o. t. Itt is nagy ügyességet tanusítottak a szereplők; de hálás is volt a közönség, élénk tapssal jutalmazta az előadást.

Mindennél nagyobb örömet okozott azonban az előadóknak a két intézet elnökének *dicsérő szava*.

A sikerült előadást nyomban tánc követte zongora mellett, mely este 7 $\frac{1}{2}$ óráig tartott. Hálás szívvel tértek haza 8 óra előtt az árvaházaiak, az árvaanyával. Még lefekvés után is az eltöltött kedves órák hatása alatt állottak, míg csak az édes álm le nem zárta ajkukat és pilláikat.

Ezért az árvaházi leánynövendékeknek szerzett édes örömeért hálás köszönetet mond az *intézet igazgatójának*, a „*Mariska néni*”-nek, a többi néninek, és az *intézeti 12 derék leánynak*: az *intézet elöljárósága*.

E. D., árvaatya.

BELMISSZIÓ.

A **köszegi diakonissza-egylet** megbízásából Stráner Vilmos lelkész, elnök kiadta az egylet multévi működéséről szóló jelentést, a melyből kiemeljük, hogy az egylet alapító tagjainak száma egygyel, a rendes tagoké négygyel szaporodott, a diakonissza szolgálatot csendben,

de szeretettel, hűséggel és odaadással az elmúlt évben is két nővér végezte, még pedig Kowarik Terézia vezető nővér mellett Frank Zsófia próbanővér. Munkájuk ezúttal is betegek és szegények gondozásából, a kötőiskola és a felnőtt hajadonokkal tartott összejövetelek vezetéséből állott. Közelebről a nővérek 32 beteget 117 $\frac{1}{2}$ napon és 146 éjjelen át ápoltak, azonkívül 717 beteglátogatást végeztek; a kis leánykák kézimunkáiból elismerésben részesült kiállítás, majd karácsony másodnapján lélekemelő karácsonyi ünnepélyt rendeztek. Örömmel látjuk a jelentésből, hogy a gyülekezet tagjai, felgyógyult betegek és idegenek szép adományokkal gyarapítják az áldásosan működő egylet pénztárát és hogy az egylet vagyona szerény kezdet s alig néhány évi fennállás után máris 5362 koronát tesz ki. Az Úr támogassa hathatós segédelmével azokat, a kik az ő szeretetének mezejét művelik!

BELÉLET.

Dr. Lándori Kéler Zoltán.

Királyi kitüntetés.

Egy komáromi lapból vettük át a Kéler Zoltán kitüntetését méltató s olvasóinkat is érdeklő következő közleményt:

A hivatalos lap mai száma megerősítette azt, a mit minden komáromi ember úgy is tudott. Kéler Zoltán „nemes” ember. Ezt nemcsak egyháza, de a komáromi és a fővárosi szegények bizonyítják.

A királyi kitüntetésről szóló okirat a következőkép hangzik:

„Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztésére dr. *Kéler Zoltán* budapesti ügyvédnek, a komáromi ágostai hitvallású evangélikus egyházközség tisztii ügyészének, valamint törvényes utódainak, régi magyar nemességük épségben tartása mellett a „*Lándori*” előnevet adományozom.

Kelt Bécsben, 1907. évi március 7-én.

Ferenc József, s. k.

Zichy Aladár gróf, s. k.”

Tüneményes ember, úr a szó legigazibb, legneme-sebb értelmében! Alapos műveltségével, csontvágó eszé-vel a főváros legkiválóbb jogászai közt foglal helyet s munkája keresményéből ezeket áldoz közcélokra. Külö-nösen valláserkölesi s kulturális célokat segít napjaink-ban oly ritka, igazán fejedelmi bőkezűségével, mert rendületlen hite, hogy ezzel tesz legjobb szolgálatot hazája s nemzete ügyének is. Mióta Komárom a leg-szentebb kötelék révén második otthonává lett, itt fejti ki követésre méltó, áldásos tevékenységét. Alig tiz év alatt ötvenezer koronára rüg az összeg, melylyel az evan-gelikus egyház intézményeit gyámolította. A helybeli evangélikus templom újjáalakítása, toronyépítése, harang-jainak megszerzése, a temető rendezése, közben az érsek-újvári templom megépítése, egy-egy kiemelkedő mozzanat ama magasba törő fényes pályán, a melyet jótékonysága itt körünkben futott meg. A fejérkomáromi egyházmegye elhunyt esperesének, néhai Hering Lajosnak emlékezetére 500 koronát tett le esperességi alapítványul, mely 2000 koronáig növelve, kamatjaival az egyházmegyebeli lelké-szek és tanítók törekvő fiait lesz hivatva segélyezni. Ugyanezen egyházmegye csapás sujtotta lelkészeinek és

tanítóinak évenként 200 kor. segítséget juttat; a lelkipásztori szolgáltról szóló könyv pályadíjával pedig 2000 koronát tett le a Luther irodalmi társaságnál, mely összeget ép a napokban ítelték oda Csiky Lajos debreceni ev. ref. kollégiumi tanár művének.

A helybeli ev. egyház könyvtárát s a községi elemi iskolák felszerelését évenként száz meg száz koronányi értékkel gyarapítja. Mint a komáromi egyházközség, a fejérkomáromi egyházmegye, az egyetemes gyámintézet és a Luther irodalmi társaság tisztí ügyésze teljesen díjtalanul teljesíti bonyodalmas, nehéz ügyekben a képviselőket s megítélt kész kiadásait is mindig közjótékony-sági célokra áldozza. Még szórakozása is ezt a magasztos célt szolgálja. Több rokonérzelmű barátjával „Pique Dame” nevű egyesületben az összes nyereséget jótékony célokra gyűjtik s ebből a protestáns árvaháznál és az ev. theológusok otthonában 4000—4000 koronás alapítványt létesítettek. Igazi arany ember. Elve: „Az áldozat ott kezdődik, a hol erőmön felül adok!” Sok ilyen „nemest” szegény társadalmunknak!

Az egyetemes nyugdíjintézeti bizottság br. Prónay Dezső egyetemes felügyelő elnöklete alatt és Gyürky Pál ügyvivő előadása mellett márc. 26-án Budapesten tartott ülésében a következő ügyeket intézte el: *Laucek Jónás* és *Fadgyas Pál* kegydíjasok özvegyei számára az ellátási díjnak elnökileg történt kiutalványozását a bizottság helybenhagyó tudomásul vette. *Lauko Károly* kecskeméti, *Horváth József* turócszentmártoni, *Hubert Tivadar* hidegkúti, *Borovszky Károly* pincédi és *Ujágh Károly* szepesmerényi lelkészek özvegyei számára megszavazta az ellátási díjat, — az utolsónál egy igényes gyermek számára is. *Horváth Lajosné*, volt budapesti hitoktató neje, mint gyám, férjének a tagok sorába való felvételét kérte. Minthogy férjének hivatalos egyházi működése megszűnt, a kérelem nem volt teljesíthető; de a bizottság tekintettel a szomorú helyzetre, melybe a gyámolt jutott, 500 K kegydíjat szavazott meg neki. *Schuh Ágost* nyugalomba vonult gálósi lelkész, mint olyan, a ki annak idejében nem volt köteles tagnak belépni, 600 K kegydíjat kap. *Mérny Ádám* volt felsőöri lelkész kérelme kegydíj iránt, mivel se nyugdíjjogosultságát, se kegydíjigényét, se munkaképtelenségét nem igazolta, mint felszereletlen, elutasított. *Új tagokul* fel lettek véve: *Beblavy Milos* királylehotai, *Mendel György* óbecsei, *Schrödl József* lajtaújfalusi és *Pócza Ferenc* sikátori lelkészek. *Szovják Géza* veperdi lelkésznek felvétele, mivel Veperdnek anyásítása kerületi határozattal igazolva nem volt, függőben hagyatott.

A Bocskay-szobor leleplezése. Hajdú-Böszörményből jelentik: Az itteni Bocskay-szoborbizottság múlt napokban gyűlést tartott a Bocskay-szobor leleplezés ügyében. Ez alkalommal a leleplezési ünnepély programját a következőképpen állapították meg. A leleplezés jún. 1., 2. és 3-án lesz. Június 1-én este a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság és a tiszántúli ref. lelkészértekezlet gyűléseket tartanak, este 8 órakor ismerkedési estély. Június 2-án reggel fél 9 órakor gyülekezés a városháznál és vonulás a Bocskay-téri templomba, hol 9 órakor ünnepi istentisztelet lesz, mely után a szobor ünnepies leleplezése következik. Délután 2 órakor a város díszbédet ad. Délután 4 órakor a Magyar Evang. Belmissziói Egyesület összejövetele lesz. Jún. 3-án reggel a Magyar Prot. Irodalmi Társaság és a tiszántúli ref. lelkészértekezlet együttes díszgyűlésre a Kossuth-téri ref. templomban gyűlnek össze. Déli 12 órakor a ref. egyház ad búcsübédet. (M. Sz.)

Pénzügyi bizottsági ülés Pozsonyban. A dunáninneni ág. h. evang. egyházkerület pénzügyi bizottsága

D. Baltik Frigyes és Láng Lajos elnökök elnöklete alatt f. évi április 4-én rendes évi ülését tartotta a kerület leányiskolai bizottság bevonásával 14 tag részvételével. A költségvetés s előirányzat meghallgatása kapcsán hosszabb vita támadt a kerületi modori leányiskola kiépítendő épületszárnya s egy betegpavillonnak a felállítása miatt. A kerületnek 36,000 korona állván csak e célra rendelkezésre, a bizottság a betegpavillon felépítésétől egyelőre eltekint és csak a szárnyépület kiépítését határozta el 36,000 korona költséggel: úgy, hogy a jövő tanévben a ker. leányiskolában 50 belakó növendék kaphasson helyet. Az építéssel Halzl József szempei építőmester lesz megbízva. A lejáró kerületi tűzkr elleni biztosítási szerződés újból való megkötésével az Eiső magyar általános biztosító társasággal s a szerződés új s előnyös módozatainak megállapításával Laszkáry Gyula, dr. Kéler Zoltán és Schleiffer Károly lettek megbízva. Az egyházi épületek falainak biztosítása a lehető legolcsóbb díjtételek mellett általánosan behozandó.

Pozsony. Az itteni gyülekezet egyik lelkészét, *Schmidt Károly Jenőt* szép kitüntetés érte, a mennyiben nevezett a bécsi egyetem evang. theologia fakultása „honoris causa” a theologia licentiatusává nevezte ki. Schmidt K. J. hazai egyházunknak egyik kiváló képzettségű, önzetlen munkása, ki mint a külmisziói tevékenység úttörője s mint a pozsonyi diakonissza-anya ház lelkes vezetője ezen a téren is kiváló érdemeket szerzett magának, a miért is kitüntetése nagyszámú barátai és tisztelői között mindenütt a legnagyobb örömet fogja kelteni. A kitüntetés alkalmi okául Schmidt azon érdemes irodalmi tevékenysége szolgált, melyet a pozsonyi egyház történetének megírásában, nevezetesen az eddigi összes lelkészek életviszonyait és a gyülekezet istentiszteleti életének történetét tárgyzó felette értékes rész kidolgozásában tanusított. Őszintén üdvözljük őt!

Röpirat-per. Ennek kell neveznünk azt a két röpiratot, a melyek közül az egyiket Veress József orosházi lelkész-esperes „Adatok. Válasz Szeberényi L. Zs. Gondolatok és elmélkedések című röpiratára”, a másikat Szeberényi Lajos Zs. „Modern boszorkánypörök. Válasz Veress József adataira” címmel küldtek be hozzánk s a melyekben a két nagytiszteletű úr ugyancsak letisztelt egymást. Sem okunk, sem jogunk, sem módunk, sem érdekünk a két vitázó, szenvedélyesen személyeskedő fél álláspontjaiban döntenit, vagy szólása szabadságában a világon bárkit is korlátozni. De a jó izlés és egyházunk jó hírneve érdekében tiltakoznunk kell egymásra tartozó ügyeik olyan elintézése ellen, a melynek csak az „inter duos litigantes” örvendő tertius tapsolhat. Ha akár az egyik részen a lelkésztől várható hazafiasság, akár a másik részen a lelkésztől várható tiszta erkölcsösség szempontjából tiszta ténybeli adatok alapján kifogásuk van a nagytiszteletű uraknak egymás ellen, ott van a törvényes út, saját egyházunk kebelében, az otthon csendjében, vegyék azt igénybe! De ebből a röpiratpörből, a melynek csak egyházunk szenvedő kárát, talán már túlon túl elég volna. A bányakerület püspöke igazán érdemes főpásztori munkát végezhetne e két különben neves egyházi férfiú testvériesebb útra terelésével.

Az áttérések múlt évi statisztikájának vesztesei között ág. h. ev. egyházunk — sajnos — az első helyre került. Míg a róm. kath. egyháznak nyeresége volt 1231, addig egyházunknak vesztesége volt 355, az izraelitáké 341, az ev. reformátusoké 226, a gör. kel. 136, a gör. kath. 89, az unit. 64 lélek. Kétségbe kellene esnünk e szomorú statisztikai tény felett, ha az Úr vigasztalásul nem küldené más népek áttérési adatainak reánk nézve

felemelő tanulságait. Am egy tény mindenestre kell, hogy kidomborodjék a rideg számokból: intés, szigorú és lelkiismeretbe vágó intés van bennök, hogy „vigyázzanak a pászterok, nehogy szerteszedjenek a nyáj juhái“.

Tiltakozás Apponyi javaslata ellen. A trencsényi ág. h. evang. egyházmegye, mint említettük, a múlt hó 20-án Trencsényben rendkívüli közgyűlést tartott, melyen a következő határozatot hozta Apponyi javaslata ellen:

A trencsényi ág. h. ev. esperességi közgyűlés tiltakozik ezen törvényjavaslatnak minden, az egyház jogát sértő rendelkezése ellen; a magyar országgyűléshez azon kérvényt intézni rendeli, hogy a törvényjavaslatot oly formában fogadja el, a melylyel az egyház jogai nem volnának megsértve, nevezetesen akkor, a midőn a tanítók anyagi helyzetének kívánatos javításához államsegélyt kíván nyújtani; továbbá megkérni határozza az egyház előjáróit, nevezetesen azokat, kik tagjai a felsőháznak, hogy ne engednék megcsorbítani az egyháznak országos törvényekkel biztosított, iskoláinkra vonatkozó jogát, a mely iskolákban az egyház jövő nemzedéke neveltetik. Ha mégis elfogadtatnék ezen törvényjavaslat az országgyűlés mindkét házában az egyház jogát sértő és annak iskoláját veszélyeztető formájában, arra az esetre esperességi közgyűlés felhatalmazza elnökségét, hogy az esperesség nevében felségfolyamodvánnyal járuljon Ő Felsőge a király elé, hogy tagadja meg ezen törvényjavaslattól a maga legfelsőbb jóváhagyását.

Ezen határozat közlendő az összes magyarhoni ág. h. ev. esperességekkel oly felhívással, hogy csatlakozzanak a tiltakozáshoz s közreműködjenek azon, hogy ezen törvényjavaslat megváltoztattassék. A dunáninneni kerület esperességei pedig ezenfelül még arra is felhívandók,

hogy a trencsényi egyházmegye esperesével együtt kérjék meg a kerületi elnökséget, hogy e tárgyban rendkívüli kerületi gyűlést hívjon össze.

Értesítés. Szives tudomására hozom mindazoknak, a kiket érdekel, hogy én az egyetemes énekügyi bizottságból, a melyben a Tiszakerület képviselőjében foglaltam helyet, még a múlt év végén kiléptem s így az énekügyre s új énekeskönyvre vonatkozó megkeresések és munkálatok többé nem hozzám, hanem a tiszakerületi püspök által kinevezendő utódomhoz intézendők. Sajnos, ez a szent ügy olyan kevés támogatásban részesül, az támogatására leginkább hivatott körök részéről, hogy csak lassú döcögésre van kárhóztatva, a mi nem igen lelkesíti az embert.

Paulik János, nyiregyházi ev. lelkész.

Magyar evangélikus egyházjog. Írta dr. Mikler Károly, az eperjesi evang. egyházkerületi kollégium jogakadémiájának dékánja, az egyházjog és jogtörténet tanára, tiszai egyházkerületi vil. jegyző. Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata. 1907. Ára 15 korona. *Megrendelhető a szerzőnél.* Zsinati törvényeink hatályba lépte, valamint az egyházpolitikai s egyéb, egyházunkat érintő országos törvények, az egyházi szabályrendeletek megalkotása óta ilyen mű nem jelent meg s tekintve, hogy a lelkészeket, egyházfelügyelőket, egyéb egyházi tisztviselőket s a hittanhallgatókat a legrészletesebb egyházi közigazgatási és egyházunkra vonatkozó államjogi kérdésekben tájékoztatja, beszerzését jó lélekkel ajánljuk. Az egész mű egy kötetben 771 lapra terjed. *Megrendelhető az összeg előzetes beküldése mellett vagy utánvétre.*

15—33

A Zichy-féle Luther-kép ≡ népies kiadása. ≡

Az a fokozatosan emelkedő érdeklődés, melyet a külföld tanúsít a kiadásomban megjelent „Luther Wartburgban“ ezimű kép iránt, lehetővé tette, hogy most már népies kiadást is hozzak forgalomba, mely olcsóságánál fogva hivatva lesz a közönség minden rétegében tért hódítani. Ez a népies kiadás a *jövő hét folyamán* kész lesz s árát

5 koronában

állapítottam meg, mely összeg két részletben is fizethető.

A népies kiadás is réznyomású reprodukcióban jön forgalomba, *Ugyanolyan gondtal, ugyanarról a lemezről nyomódik, mint a 12 koronás, tehát a nagysága is azonos lesz amazéval, a különbség a kettő közt csak a papír és a festék minőségében van.* A papír az olcsó kiadásnál is elsőrendű, csak vékonyabb amannál, a festéknél levő különbséget pedig a laikus észre se veszi, csakis az igazi szak- és műértő látja és méltányolja annak értékét. Szóval, *5 koronáért értékes műlapot adok, mely minden tekintetben hű másolata a nagy mester eredetijének.*

A 12 koronás kiadás ezentúl is forgalomban marad, részint az *amatőrök* számára, részint pedig azért, hogy t. gyűjtőimnek *egy-egy ilyen amatőr-kiadású példánnyal kedveskedhessem jóakarató támogatásukért*, mit ezentúl is bizalommal kérek.

Tisztelettel

Budapest, 1907 április 9.

II., Donáti-utca 49.

Petrík Géza.

ORGONA-GYÁR villamos gépekkel berendezve.

BUDAPEST, VII., Garai-utca 48. RIEGER OTTÓ

cs. és kir. udv. szállítók

a Szent-Sír lovagja és a Ferenc József-rend tulajdonosa.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnymás, csőrendszer szerint (pneumatikus) tartós és nemes hangú orgonákat szállít. — Mindennemű javításokat és orgonahangolásokat a legmérsékeltb árban és lelkiismeretes pontossággal tel esíti és jókarbantartást mérsékelt árban elvállal.

Tervezetek és rajzok

Árasi és becsi világ kiállításán stb. helyről kiűntetve.	30 évi fennállása óta 980 új orgonákat szállított.

Bérmertve díjtalanul.

Az 1902. évi verségi ipar és gazdasági kiállításon és az 1901. évi makói ipar és gazdasági kiállításon a nagy díszoklevéllel kitűntetve.

Wegenstein Lipót és fia

Első délmagyar-országi orgona-építő műintézet (villamos üzemre berendezve)

TEMESVÁROTT

Szállít kitűnő legújabb rendszer szerint készített

pneumatikus orgonákat

bármely nagyságban a legolcsóbb árak mellett.

Javítások, átalakítások és hangolások átvételnek olcsón és kitűnő szakértelemmel eszközöltenek. Bővebb felvilágosítással és költségvetéssel szívesen szolgálunk.

Az 1896. évi kiállításon a nagy millenniumi éremmel kitűntetve. 15—26